

Pædagogisk skrift

Foreningen Svend Gønge

Stiftet onsdag den 12. juni 2008

Pro honore patriae

GØNGEHØVDINGEN

Svend Poulsen

Forord:

Dette kompendium er udarbejdet for at skabe et overblik over mulige undervisningsmaterialer i et forløb, der omhandler gøngenhøvdingen Svend Poulsen, svenskekrigene i 1600-tallet, først og fremmest 1658 – 1660.

Det vil også være naturligt at beskæftige sig med enevældens indførelse i 1660 og karakteristika ved Renæssancen.

For at kunne forholde sig til nutiden og fremtiden vil en sum af fælles viden om, hvad der skete i 1600-tallet være nødvendigt for eleverne. Specielt i vores geografiske område, hvor egnen rummer så mange minder fra begivenhederne, der fandt sted på denne tid.

Lærebogssystemer:

Vi har set på nogle lærebogssystemer fra de forskellige forlag. Nedenstående liste er ikke udtømmende, men blot et tilfældigt udvalg:

"Renæssance": Gyldendal, 6. kl. Grundbog og Lærerens bog.

"Svenskekrige og enevælde": Klar - parat historie, Alinea 6. kl.

"Ny historie i syvende": Gyldendal 1997 af N. Aa. Jensen 1600 – 1800 tallet.

"Indblik og Udsyn": Afsnit: Renæssance og Oplysningstid. Historie for 6. Forlaget Meloni.

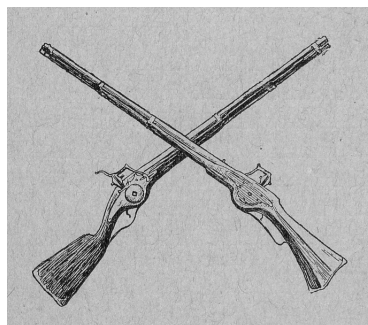
"Det historiske overblik": af J.A. Poulsen. Gyldendal.

"Udkig": af Claus Buttenschön og Olaf Ries. Alinea 2012.

"Historiekanon": med afsnit om Chr. D. 4, Den westfalske fred og statskuppet 1660. Alinea 2009.

"Find ind i historien". Alinea 6. kl. 2011.

"Svenskekrigene 1563 – 1720": Emnehæfte af Henning Brinckmann. Forlaget Meloni.

Til eleverne (læreren kan i en vis udstrækning hjælpe):

Gå selv i gang!

∞ Se den danske film , "[Gøngehøvdingen](#)" (You Tube) - eller et uddrag af den.
Findes også på DRs Bonanza i 6 afsnit: "[Gøngehøvdingen](#)".
Drøft i klassen om filmen er en god kilde til krigen mellem Danmark og Sverige 1657-1660.

∞ Da Danmark måtte afstå Skånelandene til Sverige, opstod der en dansksindet modstandsbevægelse. De blev kaldt gønger eller snaphaner.

Lav et illustreret hæfte, hvor I fortæller om, hvem de var, og hvad de gjorde. Brug bøger eller nettet til at få oplysninger og billeder.

Svensk TV har lavet en serie med titlen: "Snaphaner". Prøv om I kan skaffe den på DVD og lav en anmeldelse.

Hvem er helte / skurke?

∞ Stormen på København, natten mellem den 10. og 11. februar 1659 blev en blodig affære. Find billeder i bøger og på nettet, der viser, hvad der skete den nat.

Lav en radioudsendelse, hvor en dreng / pige på jeres alder fortæller om slagets gang. Husk lydeffekter, kanontorden, bøsseskud, hestevrinsk, skrig og skrål.

∞ Lav en PowerPoint, der viser billeder af personer fra den tid.

Lad de andre gætte, hvem de var.

Lav hjælpesætninger til hvert billede. Fx af Frederik 3.

- 1. Han blev født i 1609 og døde i 1670.
- 2. Han var Christian 4.s næst ældste søn.
- 3. Han var konge i Danmark i tiden 1648-1672.

Giv point og lav en "historisk" præmie til det bedste hold.

∞ Leonora Christine sad fængslet i 21 år, 9 måneder og 11 dage i Blåtårn på Københavns Slot. Her skrev hun bogen: "Jammersminde".

Lav et hørespil fra den del af bogen, hvor hun fortæller om ankomsten og den første tid i fængslet. Husk replikker og lydeffekter.

Maleren Christian Zarthmann malede mange år efter nogle billeder af Leonora i fængslet. Vis dem, mens I hører stykket.

∞ Konkurrence med ordsprog.

Lav nogle kort med gamle ordsprog.

Vis kortene i klassen - hvad betyder det?:

I kan finde masser af ordsprog på nettet med søgeord: fx "ordsprog", "Peder Laale", "Peder Syv".

∞ Danmark måtte afstå store områder til Sverige midt i 1600-tallet? Hvordan er forholdet mellem Sverige og Danmark i vore dage? Giv flere eksempler!

∞ Er der dødsstraf for nogen forbrydelser i Danmark i dag? Har der været det før?

∞ I anden halvdel af 1600-tallet begyndte Danmark at handle med slaver.

Find oplysninger i bøger og på nettet om den danske slavehandel.

Lav et projekt, hvor I arbejder med at præsentere denne uhyggelige historie for en anden klasse.

Husk tekst, billeder og kort I jeres fremlæggelse.

∞ Den fornemme adelsmand Herluf Trolle brugte i midten af 1500-tallet følgende ord for at beskrive, hvordan en rigtig adelsmand skulle opføre sig:

"Vide I, hvorfor vi hedde herremænd, hvi vi bære guldkæder og have jordegods og vil være højere agtet end andre? Derfor at når konge og herre, land og rige have det behov, da skal vi rigets fjender afværge, beskytte og beskærme med al magt og formue vort fædrene rige, at vore undersåtter må bo og være udi fred og rolighed. Ja, vil vi have det søde, må vi også tage det sure med."

Skriv med jeres egne ord, hvad det er, han mener.

Hvordan opførte mange adelsmænd sig, da Danmark var ved at blive udsluttet under svenskekrigene i 1657-1660?

∞ Kongeloven var enevældens grundlov!

I loven fik kongen enorm magt.

Prøv at læse disse paragraffer og oversæt dem til nutidsdansk:

"II. Danmarckes og Norges EenevoldsArffKonge skal hereffter og aff alle undersaatterne holdes og agtes for det ypperste og høyeste hoffved på Jorden offver alle Menniskelige Lowe, og der ingen anden Hoffved og dommere kiender offver sig enten i Geistlige eller Verdslige Sager uden Gud alleene."

"V. Kongen skall ene haffve Vaabens og VæbningsMagt, at føre kriig, slutte og opheffve forbund med huem og naar hand det gotbefinder. Told og all anden contribution at paalegge, efftersom een huer vel veed, at Riger og Lande ikke tryggeligen kand besiddes uden væbnet Magt, og KriigsMagt kand icke holdes uden besolding, og besolding icke bringes til Veye uden Skatt".

Hvilken magt havde den enevældige konge? Er Kongeloven en god kilde, hvis man skal vide noget om den enevældige styreform?

- Hvad vil det sige, at en konge er enevældig?
- Hvilken magt har den danske dronning i vore dage?
- Hvorfor adelen i Danmark måtte afgive deres magt til kongen?
- Hvorfor det ikke lykkedes for den svenske konge, Karl 10. Gustav, at erobre hele Danmark i krigene 1657-60?

∞ Staten tog sig ikke af de fattige og syge i 1600-tallets Danmark!
Hvordan er de fattiges og syges forhold i Danmark i dag?

∞ Kun børn af rige forældre kom i skole og fik en uddannelse i 1600-tallet!
Hvilke regler gælder for børns skolegang og uddannelse i vore dage?

Til læreren:

Listen her er heller ikke udtømmende. Første bog kan varmt anbefales og kan måske også bruges i undervisningen, i udvalgte sider.

Gøgehøvdingen, Svend Poulsen gønge: Gitte Kjær: Forlaget Historisk Research.dk 2010.

Gøgehøvdingen, en kildesamling: Udgivet af Dansk Historielærerforening, flere forfattere.

Gøgehøvdingen, virkelighed og litteratur: Bjørn Poulsen, Stevns Museum.

I ***Historisk Samfund for Præstø Amt Årbog 2010*** har ovennævnte Gitte Kjær skrevet en artikel om Gøgehøvdingen.

Gøgehøvdingen Svend Povelsen og Snaphanerne: Severin Kjær, Dansk Skånsk Forening, 1974 (genoptryk) 1892.

Frederik 3. Kongen der greb magten: Historika/Kongernes Samling, Jens G. Busck, 2016.

Danmarks skæbnetime: Lars Cramer-Petersen: Brønshøj Museum 2006.

Snaphøner, heltinder i livets tjeneste: Ann Jönsson, 2011. Foreningen Svend Gønge.

Sandheden om snaphaneløgnen: Sixten Svensson, Foreningen Svend Gønge, 2015.

Sydsjælland - i Gøgehøvdingens fodspor: 2011, Foreningen Svend Gønge.

(Fotobog, er udsolgt, men ligger som en pdf fil på www.svend-goenge.dk til fri download og print.

Fiktionslæsning:

Gøgehøvdingen: Carit Etlar, mange udgaver, ill. Poul Steffensen, 1853.

Dronningens Vagtmester: Carit Etlar, mange udgaver, ill. Poul Steffensen, 1853.

Gøgehøvdingen: Niels Hartmann og Palle Bregnhøj (billedfortælling), Gyldendal, 1998.

Gøgehøvdingen: Orla Klausen (tegneserie i 5 bind), Interpres, 1988.

Kongens brev (trilogi): Martin Davidsen, Klim, 2017.

Film/TV/Musik:

Gøngehøvdingen: Instruktør Carl Alstrup, s/h, stumfilm, 1909, kan ikke rekvireres.

Gøngehøvdingen: Instruktion Anne Lise Hovmand, 1961. DVD.

Dronningens vagtmester: Instruktion Johan Jacobsen, 1963. DVD.

Gøngehøvdingen: TV serie 1992, Instruktion Peter Eszterhás. Bonanza.

Gøngehøvdingen: Musical, Sebastian, 2004.

Snaphaner: Svensk TV serie, 2006, instruktion Måns Mårlind. DVD

Teater/rollespil:

<http://www.danteater.dk/index.asp?id=78>, ved leje af rollehæfter m.m.

Feed back:

Med dette tiltag håber vi at kunne inspirere til et tværfagligt samarbejde på den enkelte skole, såvel som mellem forskellige klasser.

Endvidere håber vi på tilbagemeldinger fra brugerne. Brug evt. nedenstående mail.

Foreningen Svend Gønge

Hjemmeside: www.svend-goenge.dk

Mail: svendgoengepoulsen@gmail.com

